

MEDIASAVODXONLIKNING YOSHLAR HAYOTIDAGI O'RNI

Milliy g'oya va Huquq kafedrasi katta o'qituvchisi (PhD)

Abdupattayev Hasanboy

Qo'qon Davlat Universiteti

Matematika kafedrasi 2-bosqich talabasi

Muxtoralieva Madinaxon

Annotatsiya

Ushbu maqolada mediasavodxonlikning yoshlar hayotidagi o'rni, uning ijtimoiy faollik, axborotni to'g'ri qabul qilish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, internet va ijtimoiy tarmoqlarda tarqaladigan feyk axborotlardan himoyalalanish, axborot madaniyatini shakllantirish hamda raqamli kompetensiya kabi tushunchalar tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar orasida axborot madaniyatini oshirish bo'yicha amaliy takliflar beradi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, raqamli kompetensiya, axborot madaniyati, feyk axborot, tanqidiy fikrlash, ijtimoiy tarmoqlar.

ANNOTATION

This article analyzes the role of media literacy in the lives of young people, emphasizing its importance in the development of critical thinking, information evaluation, and digital competence. It also discusses strategies for identifying misinformation, ensuring digital safety, and forming media culture among youth.

Keywords: media literacy, digital competence, misinformation, media culture, critical thinking.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается роль медиаграмотности в жизни молодежи, её влияние на развитие критического мышления, способности анализировать и проверять информацию, а также защиту от фейковых новостей. Приводятся рекомендации по формированию цифровой культуры среди молодых пользователей.

Ключевые слова: медиаграмотность, цифровая культура, фейковые новости, критическое мышление.

KIRISH

XXI asrning eng muhim xususiyatlaridan biri bu axborot oqimining keskin ortishi va uning inson hayotining barcha sohalariga kirib kelishidir. Bugungi yoshlar internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil texnologiyalar va media kontentning asosiy iste'molchilari hisoblanadi. Shu bilan birga, raqamli makonda yuzaga kelayotgan feyk yangiliklar, noto'g'ri talqin qilingan ma'lumotlar va manipulyatsion media mahsulotlari yoshlar ongiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda mediasavodxonlik — axborotni tahlil qilish, uning ishonchligini tekshirish va ongli ravishda foydalanish ko'nikmasi — zamonaviy yoshlar uchun eng zarur ehtiyojlardan biriga aylandi. Mediasavodxonlik yoshlarning nafaqat ilmiy, balki ijtimoiy va ma'naviy yetuklikka erishishida ham muhim o'rin tutadi.

ASOSIY QISM

Mediasavodxonlik — bu axborotni ko'rish yoki o'qish bilan cheklanmay, balki uning mazmunini anglash, tahlil qilish, manbalarni solishtirish, ishonchlilik

darajasini tekshirish va xulosa chiqarish jarayonidir. Raqamli axborot muhitida faol bo'lgan yoshlar uchun ushbu ko'nikmalar ularning kundalik hayoti, ta'lim jarayoni, ijtimoiy pozitsiyasi va madaniy qarashlariga bevosita ta'sir qiladi.

1. Yoshlarda tanqidiy fikrlashning rivojlanishi.

Tanqidiy fikrlash mediasavodxonlikning asosiy poydevorlaridan biridir. Yoshlar har kuni ko'plab axborotlarga duch keladi va ularning barchasini to'g'ri talqin qilish oson emas. Mediasavodli yosh esa har bir axborotga shubha bilan emas, balki tahliliy yondashadi: faktlarni tekshiradi, bir nechta manba bilan solishtiradi va mustaqil xulosa chiqaradi. Bu jarayon nafaqat axborotni qabul qilish, balki hayotiy qarorlar qabul qilishda ham katta yordam beradi.

2. Feyk axborotlardan himoyalanih.

Internet va ijtimoiy tarmoqlarda feyklar soni kundan kun oshib bormoqda. Montaj qilingan videolar, noto'g'ri tarjimalar, manipulyativ sarlavhalar, reklama maqsadidagi yolg'on axborotlar yoshlarni chalg'itishi mumkin. Mediasavodxonlik yoshlarni ushbu xatarlarni tanish, feyklarni aniqlashning asosiy usullaridan foydalanish — fakt-checking qilish, rasm va videolarning asl manbasini tekshirish, ishonchli portallardan foydalanish — kabi ko'nikmalarni egallashga o'rgatadi.

3. Raqamli madaniyatni shakllantirish.

Raqamli makonda harakatlanish madaniyati ham mediasavodxonlikning muhim bo'lagidir. Yoshlar internet etikasi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, boshqa foydalanuvchilarga hurmat bilan munosabatda bo'lish, onlayn xulq normalariga amal qilishni o'rganishi lozim. Bu nafaqat ularga xavfsiz raqamli muhit yaratadi, balki jamiyatda ijobiy media madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

4. Ijtimoiy faollik va ongli fuqarolik pozitsiyasi.

Mediasavodli yoshlar jamiyat hayotida faol ishtirok etadi. Ular ijtimoiy muammolarni mustaqil tahlil qiladi, faktlarga asoslangan fikr bildiradi, noto'g'ri ma'lumotlarga ergashmaydi va o'z so'ziga mas'uliyat bilan yondashadi. Bunday yoshlar jamiyatning demokratik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

5. Ta'lim jarayonidagi o'rni.

Mediasavodxonlik talabalarning ilmiy-ijodiy faoliyatini yengillashtiradi. Ular ilmiy maqolalar, ma'lumotlar bazalari, elektron darsliklar bilan ishlashda ishonchli manbalarni topishni va feyk ma'lumotlardan farqlashni o'rganadi. Zamonaviy ta'lim tizimi, ayniqsa onlayn o'qish jarayoni, aynan mediasavodxon bo'lishni talab qiladi.

Mediasavodxonlikning asosiy ko'nikmalari:

fakt-cheking — axborotni tekshirish;

manbalarni solishtirish;

vizual kontentni tahlil qilish;

reklama va manipulyativ kontentni ajrata olish;

shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish;

internet etikasi va madaniyatiga rioya qilish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, mediasavodxonlik zamonaviy yoshlarning hayotida beqiyos ahamiyatga ega. Axborot oqimining cheksizligi sharoitida yoshlar mustaqil ravishda ma'lumotni tahlil qilish, feyk axborotlardan himoyalaniish, ijtimoiy tarmoqlarda mas'uliyat bilan harakat qilish va raqamli makonda o'zini himoya qila olish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur. Mediasavodxonlik yoshlarni nafaqat ilmiy, balki ma'naviy va ijtimoiy jihatdan ham yetuk, faol va ongli shaxs bo'lib

shakllanishiga xizmat qiladi. Jamiyat taraqqiyoti ham aynan mediasavodli yoshlar avlodiga tayanadi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xasanov, B. Mediasavodxonlik asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
2. Qodirova, M. Axborot madaniyati va yoshlar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
3. To‘laganova, D. Media va kommunikatsiya jarayonlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Karimova, N. Raqamli savodxonlik va mediasavodxonlikning nazariy asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2022.
5. Jo‘rayev, A. Axborot xurujlari va ularga qarshi mediasavodxonlik. – Toshkent: “Ma’naviyat” nashriyoti, 2020.
6. O‘zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi. Media madaniyati bo‘yicha o‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2021.
7. O‘zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi. Mediamadaniyat va axborot xavfsizligi. – Toshkent, 2020.
8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Din ishlari bo‘yicha qo‘mita. Internet va yoshlar ongini himoya qilish bo‘yicha uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, 2022.